

Оксана ГОРБАЧИК

ІСТОРІЯ ГАЛИЧНИНИ В НАУКОВИХ РОЗВІДКАХ МАТВІЯ СТАХІВА

Проаналізовано наукові праці Матвія Стахіва – одного із засновників Української соціалістично-радикальної партії (УСРП) та її ідеолога. Схарактеризовано діяльність у народному університеті “Самоосвіта”. Визначено його внесок у піднесення національної свідомості українців Другої Речі Посполитої. Окреслено основні наукові здобутки на еміграції.

Ключові слова: М. Стахів, УРП–УСРП, “Самоосвіта”, наукові праці.

Постать М. Стахіва вже понад 80 років у різних тематичних ракурсах перебуває в полі зору українських та зарубіжних (здебільшого польських) істориків, проте на сьогодні досі немає ґрунтовної праці, яка б комплексно висвітлювала громадсько-політичну й наукову діяльність одного з чільних діячів УСРП та повоєнної української еміграції.

Сучасна українська історіографія, висвітлюючи наукову та громадсько-політичну діяльність М. Стахіва, фрагментарно знайомить читача з чотирма тематичними блоками: 1) його участю в бойових діях у роки Першої світової війни та українсько-польської війни 1918–1919 рр.; 2) студентськими роками та еміграційною діяльністю у Чехословаччині; 3) партійно-політичною працею в УСРП; 4) діяльністю в еміграційних закордонних українських громадських та наукових організаціях. Однак аналіз наукового доробку М. Стахіва перебуває на маргінесі зацікавлень українських дослідників. Мета статті – розкрити основні напрями наукових зацікавлень одного з лідерів УРП–УСРП, проаналізувати зміст численних його розвідок, особливості їх написання.

Упродовж другої половини 1920–1930-х років значну увагу М. Стахів присвятив публіцистиці та “викладацькій роботі” в народному університеті “Самоосвіта”. Уже у 1926 р. він розпочав роботу в редакції “Громадського голосу” – одного із друкованих органів партії. Згодом виступив засновником часопису “Проти хвиль” (виходив у 1928–1929) та “Живе слово” (декілька номерів надруковано в 1939). Журналістські навички ідеолог УСРП поглибив у Товаристві письменників і журналістів ім. І. Франка. Згадуючи про свою науково-публіцистичну працю, М. Стахів писав: “Належав я до всіх українських центральних установ, як до Наукового Товариства ім. Шевченка, Матірнього Т[оварист]ва «Просвіта», Т[оварист]ва «Українських Письменників», до «Супруга» і інш[их]. У своїй суспільній діяльності поборював усякого виду полонофільство й москвофільство”¹.

¹ Стахів М. Проти хвиль / М. Стахів. – Львів, 1934. – С. 78.

Публіцистичні статті, опубліковані у “Громадському голосі” та часописі “Проти хвилі” упродовж 1927–1935 рр., заклали підґрунтя наукової діяльності М. Стахів у т. зв. народному університеті “Самоосвіта”, який наприкінці 1920-х років виник завдяки соціалістам-радикалам. Назва доволі умовна й немає нічого спільного із класичними університетськими студіями. Під “народним університетом” УСРП замаскувала десятки різнопрофільних книг, виданих кооперативом “Самоосвіта”, які давали селянам “популярні енциклопедичні знання”².

Основна мета народного університету, на думку його творців, – “нести освіту в маси найбільшого населення”³. Заперечуючи будь-який “зиск”, який могла б отримувати УСРП від продажу книг, соціалісти-радикали постійно наголошували, що основне завдання видань – “дати правдиве знання і виховання та піднести моральний рівень українського народу”⁴. Виходячи з партійних інтересів, М. Стахів вважав “Самоосвіту” підставою “дальшої громадської праці, бо без загальної освіти є неможлива ніяка солідна народня праця”⁵.

УСРП нищівно критикувала комуністів та “українських дідичів” за протидію поширенню самоосвіти у краї. “Перші залякують «буржуазією», а другі «большевизмом», – з обуренням писав «Громадський голос», який редагував М. Стахів. – А разом взяти, то й ті й другі не хочуть, щоби українські селяне вже раз просвітилися і побачили справжню правду. Бой їй одні й другі знають про те добре, що панувати зможуть лише тоді, коли нарід буде темний”⁶. На сторінках партійного часопису неодноразово наголошувалося, що тогочасна школа не могла забезпечити українців повноцінною освітою⁷, тому “видання самоосвіти заступають рідну школу всім тим, які не мають грошей чи відповідного часу ходити правильно на науку до школи”⁸.

Кооперативне видавництво “Самоосвіта” друкувало книги, часописи, які, за словами К. Коберського, сприяли формуванню національного світогляду, вихованню твердої волі та критичного мислення українців. У 1932 р. “Самоосвіта” опублікувала 37 “книжкових чисел” загальним накладом 125 тис. примірників. Перший курс “Самоосвіта” закінчила в 1935 р., опублікувавши 72 книги. У 1936 р. розпочато видавництво другого курсу, який охоплював перелік “предметів” із таких наук, як філософія, письменство, історія, соціологія й економіка, суспільне виховання, природничі науки, мистецтво, практичні науки, а також політичні науки (форми державного устрою, політика, історія політичної думки в XIX та XX ст.)⁹. На 1939 р. зусиллями “Самоосвіти” було видано 142 книги, накладом понад мільйон примірників. Видання “Самоосвіти” передплачували філії товариств “Просвіта”, “Рідна школа”, Союз української поступової молоді ім. М. Драгоманова “Каменярі”, Союз українських працюючих жінок “Жіноча громада”, “Селянська спілка”,

² Знання села це самоосвіта // Громадський голос. – 1937. – 18 вересня.

³ Там само.

⁴ Там само.

⁵ Тридцять другий конгрес УСРП. Звіт Головної Управи // Там само. – 1933. – 21 січня.

⁶ М. Д. Волинь за самоосвітою / М. Д. // Там само. – 1932. – 27 лютого.

⁷ Коберський К. Що таке самоосвіта і як до неї братися? / К. Коберський. – Львів, 1930. – С. 12–25.

⁸ Знання села це самоосвіта // Громадський голос. – 1937. – 18 вересня.

⁹ Мох О. Самоосвітні видавництва. Які в нас є, що вони варті та що з них вибрати. Поради для самоосвітників, бібліотекарів та читачів / О. Мох. – Львів: Добра книжка, 1938. – С. 13.

кооперативи і, незважаючи на критику соціалістів-радикалів Греко-Католицької Церкви, навіть окремі церковні комітети та священнослужителі.

Вклад М. Стахів у “просвітництво” народних мас доволі відчутний. Ідеолог УСРП згадував: “З цієї ділянки писав я статті і довші розвідки та містив їх в українських періодичних видавництвах. Декотрі мої праці з цієї наукової ділянки вийшли відразу в книжковій формі, як н[а]пр[иклад]: 1. Про полеві й лісові шкоди, 2. Про права й обов’язки громад, 3. Виборчий закон до громад, 4. Закон про збори. У «Народнім Університеті Самоосвіти», де був я одним з директорів, дбав я між іншим про те, щоб були друковані праці суспільно-історичного характеру. У цім видавництві видав я свою більшу працю «Історія українського політичного руху» – від упадку козацької держави до найновіших часів, та «Історію революції в Росії». Перед війною віддав я був до друку свою більшу працю в цім видавництві «Історія державного устрою України», але вона з причини воєнних подій уже не появилася друком. У видавництві «Народного Університету Самоосвіти», де був я технічним редактором, дбав я про те, щоб приєднати інших визначних авторів суспільно-історичних праць”¹⁰.

Загалом, у серії “Історичні науки” передбачалося опублікувати книги, які становилися семи напрямів: 1) історія України XII–XIX ст.; 2) історія України XX ст.; 3) історія українського війська; 4) історія соціальних рухів в Україні; 5) історія українського селянства, міщанства і промислового робітництва; 6) історія інших народів; 7) історія релігій і культури. Сучасники із захопленням наголошували, що ці дослідження “переняті національним духом... дають матеріал для поборювання більшовизму, великий фактичний матеріал в усіх ділянках знання, виложений популярно, тож можуть придатися в освітній, головно в самоосвітній праці...”¹¹.

Роботи, які написав М. Стахів для народного університету, поділяємо на дві групи: 1) власне історичні, що ознайомлюють читача з історією України XIX–XX ст.; 2) теоретико-політологічні пропагандистські, створені з метою поширення серед малоосвіченого селянства соціалістичних ідей. Однак публіцистичні праці першої групи значно переважають роботи з ідеологічним відтінком.

З історією України XIX ст. читача ознайомлює праця “На хвилях революції. Історія українського політичного руху в новіших часах”¹². Роз’яснюючи “туманне і неясне” про тогочасні суспільно-політичні процеси, автор занадто ідеалістично схарактеризував зародження радикального руху в Галичині. З партійних позицій він розглядає також діяльність Головної Руської Ради. У невдачах українців звинувачує суто провід українського національного руху, адже ще в 1848 р., коли “австрійський уряд переконався, що має до діла просто з нерозумними людьми, котрі бігають тільки за панськими мріями, а не роблять ніякого реального діла і його не розуміють, то почав відповідно із ними поводитися... Вже у 1852 р. пішов уряд на руку шляхті, щоби її якось задобрити і назад приєднати до себе”¹³.

Критика народовців та їх прихильників продовжилася в багатотомному дослідженні “Пробудження народніх мас”¹⁴ (перш ніж прочитати цю книгу, автор радить

¹⁰ Стахів М. Проти хвиль... – С. 80.

¹¹ Знання села це самоосвіта // Громадський голос. – 1937. – 18 вересня.

¹² Стахів М. На хвилях революції. Історія українського політичного руху в новіших часах / М. Стахів. – Львів, 1938.

¹³ Там само. – С. 41.

¹⁴ Стахів М. Пробудження народніх мас / М. Стахів. – Львів, 1939. – Ч. 4. – 34 с.

переглянути працю “На переломі”). Проаналізувавши “десять років хитань і труду [1880-ті роки – *Авт.*]”, М. Стахів у притаманному для себе стилі констатував, що народовці, як і москвофіли, “зовсім не признавали соціальної справи”¹⁵. У такій ситуації саме “український соціалістично-радикальний рух рятує національну справу”¹⁶. Провідне місце серед тогочасних соціалістів ідеолог УСРП відводив М. Драгоманову. “Москвофіли й рутенці відразу пізнали в ньому свого невловимого ворога, – з обуренням писав М. Стахів. – Йому від самого початку виступили проти нього з цілою безоглядністю”¹⁷.

П’яту частину праці¹⁸ М. Стахів розпочинає з подій, що передували “заложенню УСРП”. Якщо в попередньому томі йшлося про те, “яку велику піонерську роботу на кожному полі українського національного життя виконав радикальний гурт Франка і Павлика при активній допомозі Драгоманова”¹⁹, то в новому виданні ідеолог УСРП намагався знову ж таки показати, “як гурт Франка і Павлика зібрав довкруги себе найзагальніших ново вихованих інтелігентів і взявся за завдання перемінити той жакхливий у краю стан на ліпший”²⁰. У такому контексті політична програма народовців і їхнього лідера Ю. Романчука виглядала звичайною “літературою, а не справжньою політикою”²¹. Відкидаючи концепцію “Самоосвіти” про неупередженість серії видань, які виходили під цим грифом, М. Стахів гіперболічно заявив, що саме соціалісти-радикали “врятували тоді національну справу... Вони провадили свою акцію так, що казали надіятися не на якусь чужу поміч, не на Австрію і не на Росію, а виключно на власне змагання”²².

Низка досліджень М. Стахіва приурочена Першій світовій війні. У праці “Причини світової війни. Історія світової війни в 1914–18 рр.”²³ один із лідерів УСРП зосередив увагу на чинниках, які призвели до масштабного військового катаклізму. Найважливішим із них автор публіцистичного нариса вважав “імперіалізм” – змагання між світовими державами в захопленні ринків збуту для своєї продукції²⁴. “Кожна держава боялася, що друга схоче від неї відбити її колонії або виперти її товар з хліборобських країн. Звідси росли озброєння держав, ішли величезні видатки на постійне військо, котрого удержувала кожна держава все більшу силу”, – відзначав М. Стахів²⁵.

Як проходила світова війна? Відповідь на це запитання М. Стахів знайшов в однойменній розвідці, опублікованій у 1931 р.²⁶ Щоб зацікавити українського читача, автор зосередився не стільки на військових діях, що розгорталися упродовж

¹⁵ *Стахів М.* Пробудження народніх мас... – С. 11.

¹⁶ Там само. – С. 15.

¹⁷ Там само. – С. 24.

¹⁸ *Стахів М.* Пробудження народніх мас... – Ч. 5. – 45 с.

¹⁹ Там само. – С. 10–11.

²⁰ Там само. – С. 13.

²¹ Там само. – С. 32.

²² Там само. – С. 45.

²³ *Стахів М.* Причини світової війни. Історія світової війни в 1914–18 рр. / М. Стахів. – Львів, 1936. – Ч. 1. – 48 с.

²⁴ Там само. – С. 16.

²⁵ Там само.

²⁶ *Стахів М.* Як провадилася світова війна. Історія світової війни в рр. 1914–18 / М. Стахів. – Яворів, 1931. – Ч. 2. – 52 с.

1914–1918 рр. у Європі, скільки на становищі українців в Австро-Угорській імперії. На основі власних спогадів він переконував, що австро-угорська армія була приречена на поразку. На такі думки М. Стахіва підштовхнуло два чинники: безвідповідальність і бездарність австрійського військового командування та багато-національний склад австрійської армії. У таких умовах “воюки всіх націй не хотіли воювати та при кожній нагоді здавалися в полон”²⁷. Цікавий виклад матеріалу в поєднанні із власними спогадами робить працю незамінною для дослідників Першої світової війни та польсько-українських відносин першої половини ХХ ст.

Серед теоретичних політологічних робіт заслуговує уваги дослідження “Про державу”²⁸. Праця написана в 1936 р. у період посилення диктаторських тенденцій в Польській державі. Зважаючи на цей чинник, а також бойкот соціалістами-радикалами виборів 1935 р. до парламенту Другої Речі Посполитої, М. Стахів намагався пояснити селянам відмінність між тоталітарними і демократичними державами. У відверто пропагандистському дослідженні наголошено, що “демократичний рух вимагав, щоби виборче право було загальне, рівне, таємне, безпосереднє і пропорційне”²⁹.

Власні думки автор продовжив у праці “Влада народу. Розвиток ідеї демократії у новіших часах”³⁰. Якщо в першому дослідженні схарактеризував можливий політичний устрій та основні форми держави, то нову роботу М. Стахів присвятив основним засадам демократичного режиму, серед яких виокремив: 1) “всі люди є самі по собі вільні і незалежні та мають певні вроджені права”; 2) “всяка влада виходить від народу”; 3) “всяка влада є виключно для добра народу”; 4) “в державі ніхто не має права вимагати якоїсь особливої вигоди”; 5) “законодавство, виконавча і судова влада мусять бути розподілені”; 6) “всі вибори мають бути свободні”; 7) “релігію та виконування обов’язків супроти творця можна направляти тільки розумом і переконанням”³¹.

Детальнішою увагою заслуговує праця “Наша тактика. Відповіді на найважливіші питання”³², спрямована на розвінчання двох міфів про УСРП: соціалісти-радикали – союзники комуністів; партія пропагує виразно “безбожницький світогляд”. У дослідженні, за словами самого М. Стахіва, він намагався “приглянутися ближче до тієї брехні та вияснити справу церкви, клеру і клерикалізму”³³.

Достатньо символічна назва іншої праці М. Стахіва – “Проти хвиль”³⁴. Цим заголовком ідеолог хотів вкотре наголосити на винятковості соціалістично-радикальної партії. Автор зауважив, що “український соціалістичний рух створив з етнографічного українофільства політичну українську націю з визвольним ідеалом... Цей рух до досягнення національної і соціальної волі – це рух моральний, в інтересі цілоти трудового народу”³⁵.

²⁷ Там само. – С. 8.

²⁸ *Стахів М.* Про державу / М. Стахів. – Львів, 1936. – 43 с.

²⁹ Там само. – С. 35.

³⁰ *Стахів М.* Влада народу. Розвиток ідеї демократії у новіших часах / М. Стахів. – Львів, 1935. – 75 с.

³¹ Там само. – С. 23.

³² *Стахів М.* Наша тактика. Відповіді на найважливіші питання / М. Стахів. – Львів, 1936. – 86 с.

³³ Там само. – С. 3–4.

³⁴ *Стахів М.* Проти хвиль... – С. 134–135.

³⁵ Там само.

Перебуваючи в еміграції, М. Стахів публікує низку фундаментальних досліджень, які присвячує політичній історії Західної України та Наддніпрянщини. З-поміж найвідоміших праць, які вийшли в 1950–60-х роках, виділимо дослідження “Західна Україна” (т. 1–6, 1958–1961), “Україна в добу директорії УНР” (т. 1–7, 1962–1968), низку англomовних видань, а також дослідження, написані спільно з П. Штендерою, П. Стерчом, М. Чировським в останні роки життя ідеолога УСРП³⁶.

Одна з перших праць соціаліста-радикала, видана у США, – “Наше минуле й майбутнє в Америці”³⁷, присвячувалася 40-річчю з часу створення очолюваного М. Стахівим Українського робітничого союзу. Одним із чинників, який також спонукав ідеолога УСРП написати “невеличку книжечку”, присвячену заокеанській українській еміграції, стало збільшення кількості українців у США та країнах Латинської Америки. Однак більшість матеріалу все-таки присвячено історії створення Українського робітничого союзу й основним напрямам діяльності організації. Голова товариства відзначив, що його “установа ставить собі за мету від самого свого основування помагати морально і матеріально українському народові в його визвольній боротьбі на рідній землі”³⁸.

У праці “Українські політичні партії у соціологічному насвітленні”³⁹ М. Стахів спробував класифікувати українські політичні партії Галичини та Наддніпрянщини, визначити спільні й відмінні ознаки. Дослідник зауважив, що “партійні політичні організації – це єдина можлива школа суспільно-політичного життя. Тільки в здорових партіях може виховатися добрий громадянин держави”⁴⁰. Проаналізувавши суспільно-політичні умови розвитку українських партій, соціаліст-радикал виснував, що “Галичина мала можливість протягом довгого часу в конституційних відносинах австрійської монархії розвивати своє життя у вільніший спосіб [від наддніпрянців – *Авт.*]”⁴¹.

У розділах “Поділ українських партій Галичини”, “Ступінь організованости партій”, “Партійна система”, “Провідництво партій”, “Соціальний склад проводу партій і політика” тощо. М. Стахів виступив проти тих політиків, які закликали ліквідувати політичні інститути, пропагували ідею “витворення якогось єдиного національного політичного об’єднання”⁴². Актуальності праці М. Стахіва додавав той факт, що “в українській науковій літературі питання соціології політичних партій взагалі, а українських політичних партій зокрема, заторкнуте дуже мало”⁴³.

У дослідженні “Советська влада в Україні та хто її збудував?”⁴⁴ соціаліст-радикал продовжив уже знайому для читача проблему становлення політичних партій у контексті радянської агресії 1917–1919 рр. Зокрема в розділі “Роля партій

³⁶ Радик М. Допомога акція ЗУАДКомітету для українських залишенців в Німеччині / М. Радик // Свобода. – Джерсі-Сіті; Нью-Йорк. – 1950. – 9 серпня. – Ч. 183. – С. 2.

³⁷ Стахів М. Наше минуле й майбутнє в Америці / М. Стахів. – Скрантон, 1950. – 128 с.

³⁸ Там само. – С. 65.

³⁹ Стахів М. Українські політичні партії у соціологічному насвітленні / М. Стахів. – Нью-Йорк; Детройт; Скрантон, 1954. – 268 с.

⁴⁰ Там само. – С. 66.

⁴¹ Там само. – С. 67.

⁴² Там само. – С. 5.

⁴³ Там само.

⁴⁴ Стахів М. Советська влада на Україні і хто її збудував / М. Стахів. – Нью-Йорк; Детройт; Скрантон, 1955. – 312 с.

в новітнім державнім будівництві” М. Стахів задав низку риторичних запитань на кшталт: “Котра українська політична партія чи бльок українських політичних партій організували советську владу в Україні в грудні 1917 року?”, “Яка саме українська політична партія була тоді висловом національної волі до творення української державности в формі советській?”, “Яка то була українська партія, яка бажала творити цю советську українську державність в той спосіб щоб кликати военну силу чужої держави для встановлення в Україні советського ладу?”⁴⁵.

Своїй дружині Сянці М. Стахів присвятив працю “Друга Советська республіка в Україні”⁴⁶. Наступного року побачив світ другий том багатотомного дослідження “Західня Україна та політика Польщі, Росії та Заходу (1772–1918)”⁴⁷, згодом – наступний том праці “Західня Україна. Нарис історії державного будівництва та збройної і дипломатичної оборони в 1918–1923”⁴⁸. Ці роботи, а також багатотомна “Україна в добу директорії УНР”, написані передусім на основі власних спогадів М. Стахіва, оскільки значна кількість подій супроводжується його коментарями, винесеними в підрядковий текст. Популярності цим працям додали також ілюстрації, які вдало доповнили науковий фактаж.

Після переїзду на американський континент М. Стахів не полишав публіцистичної праці. Ще в 1949 р. його обрано редактором тижневика “Народна воля” – органу Українського робітничого союзу. Тільки після досягнення пенсійного віку в 1969 р. відомий соціаліст-радикал полишив редакторсько-публіцистичну працю. У цей же період М. Стахіва обрано головою Спілки українських журналістів Америки.

2 червня 1978 р. на 83 році життя “у сні” М. Стахів помер. У некролозі часопису “Свобода” (Джер-Сіті, США) зазначалося, що він “осиротив дружину пані Франку та сина д-ра Ярослава, відомого молодого інженера-океаніста і винахідника з дружиною і двома дітьми”⁴⁹. Поховано відомого соціаліста-радикала на цвинтарі в містечку Факс Чейсі поблизу Філадельфії 15 липня 1978 р. “Його відхід у вічність глибоко відчує вся українська спільнота, зберігаючи на завжди світлу пам’ять про нього”, – із сумом резюмували кореспонденти “Свободи”⁵⁰.

Так, М. Стахів значну увагу приділяв науково-публіцистичній діяльності. Перебуваючи в лавах УСРП, він у перші роки після створення партії став головним редактором друкованих органів соціалістів-радикалів – часописів “Громадський голос” та “Проти хвиль” (через фінансові труднощі УСРП була змушена ліквідувати часопис через рік після створення). На сторінках періодичних видань ідеолог партії порушував злободенні для більшості українського населення краю теми: боротьба із соціальним визиском, поборювання комуністичного руху, протистояння колонізації тощо. Також лунали заклики до активної праці щодо розбудови

⁴⁵ Там само. – С. 32.

⁴⁶ *Стахів М.* Друга Советська республіка в Україні / М. Стахів. – Нью-Йорк; Детройт; Скрантон, 1957. – 257 с.

⁴⁷ *Стахів М.* Західня Україна та політика Польщі, Росії та Заходу (1772–1918) / М. Стахів. – Скрантон, 1958. – 257 с.

⁴⁸ *Стахів М.* Західня Україна. Нарис історії державного будівництва та збройної і дипломатичної оборони в 1918–1923 / М. Стахів. – Скрантон, 1959. – 345 с.

⁴⁹ Проф. д-р Матвій Стахів, видатний науковець, публіцист та політичний і суспільно-громадський діяч, помер на 83 році життя // Свобода. – 1978. – 7 червня.

⁵⁰ Там само.

культурно-просвітніх товариств, звільнення їх від опіки політичних партій. Інший напрям наукової праці М. Стахіва – “викладацька робота” в народному університеті “Самоосвіта”. Для вишу відомий соціаліст-радикал підготував серію публіцистичних праць, основна мета яких – піднесення освітнього рівня українського селянства та перетворення цієї соціальної верстви на національно свідомих громадян майбутньої Української держави.

На американському континенті М. Стахів не припинив науково-видавничої і публіцистичної діяльності. Значну допомогу у фінансуванні низки видань соціаліста-радикала надавав Український робітничий союз, головою якого упродовж 1949–1969 рр. він був. Знайомство із В. Кубійовичем у роки Другої світової війни заклало підґрунтя їхньої співпраці в НТШ упродовж 1950–1960-х років. На прохання останнього М. Стахів підготував низку розвідок, опублікованих в “Енциклопедії Українознавства”.

Оксана Горбачик. История Галичины в научных исследованиях Матвея Стахива

Проанализированы научные труды Матвея Стахива – одного из основателей Украинской социалистически радикальной партии и ее идеолога. Охарактеризовано деятельность в народном университете “Самообразование”, определен его вклад в подъем украинского национального сознания Второй Речи Посполитой, обозначены основные научные достижения в эмиграции.

Ключевые слова: М. Стахив, УРП-УСРП, “Самообразование”, научные труды.

Oksana Gorbachyk. History of Galicia in academic explorations of Matthew Stakhiv

The article analyses research papers of Matthew Stakhiv, one of the founders of the Ukrainian Socialist-Radical Party and its ideologue. It characterises his activities in the People’s Self-Education University and defines his contribution to the rise of national consciousness of Ukrainians in the interwar Second Polish Republic. It also highlights Stakhiv’s main research achievements in exile.

Key words: Matthew Stakhiv, the URP-USRP, the People’s Self-Education University, research papers.